

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۲ / ۰۱ / ۰۴

سرلوخ مرادزی

لویه جرگه او طالبان

پر کابل تر قبضي وروسته د طالبانو د واک پنځه میاشتني په پوره کېدو دی. د دې واک تر ټولو گټور اقدام دا کېدای شي چې د تېرو شلو کلونو یو شمېر لنډه غر او بدماشان یې چې د افغان ولس پر برخلیک تپل شوي ول، یا یې په کور کېنېدل او یا له هېواده ووتل. د پنجشیر دره چې د سپکو او درنو وسلو زیرمه او وسلتون وو، د طالب لاس ته ورغله. دا هغه وسلې وې چې نظارشورا او جمعیتیانو به پرې هېوادوال ډارول. د پنجشیر په وسلتون یې د حامد کرزي او د ولسمشر غني حکومتونه گواښل، مرکزي واک یې پیاوړتیا ته نه پرېښود او نورو جنگسالارانو ته یې هم لار هواره کړې وه چې مرکزي واک به نه مني. پر هېواد یې ملوک الطوائفي واکمنه کړې وه. طالبانو د پنجشیر وسلې تر لاسه کړې او د نظارشورا د گواښلو سحر او جادو یې مات کړ. په دې برخه کې طالبان د سلو نومرو مستحق دي!

د دغه ډاکوانو او لنډه غرو تر گوښه کولو خوا په تېرو پنځو میاشتو کې چې لږ وخت نه دي، د طالب کوم بل گټور کار چې په یادولو و ارزې، نه وینو. د طالب لخوا د بنځو پر کار او زده کړو بندیز، په رسنیو بندیز، د مامورینو او ښوونکو د معاشاتو په نه ورکړې، عمومي بیکارۍ، په شخصي محکمو، د خلکو په شخصي ژوند او ازاديو بندیز او نورو په اړه دلته نه غږیږو او دا لړۍ به بل وخت ته پرېږدو؛ خو غواړو په دې خبرې وکړو چې طالب تر اوسه حکومت نه دی جوړ کړی او د نظام اساسات یې له پامه غورځولي. په دې برخه کې یا د فیل غوږ کې ویده دي او یا نه غواړي یوه قانوني واکمنۍ ته لاره ورکړي چې د واک روان بحران ختم او د نورو پیلېدونکو بحرانونو مخنیوی وکړي.

د طالب د مطلقه واک د عمل میاشت په تېرېدو ده، باید د واک قانوني کولو چاره وسنجوي. دلته موخه دا نه ده چې طالب دې واک بیا جهادي مافیا سره ویشي، لنډه غرو سره دې روغه جوړه وکړي او د هغوی په گډون به بویه واک قانوني شي. خو که دولتي واک قانوني نه شي، پخوانیو لنډه غرو ته د بیا سرپورته کېدا فرصت په لاس ورځي. په ولس کې د یادي مافیا ټولې ریښې نه دي وچې شوي. طالب باید د جهادي مافیا لنډه غر چې اوس یې له واکه څنگته کړي، په ولس کې ریښو غځولو ته بیا پرېږدي. همدارنگه د دوهم مقاومت پلویان چې بهر کې د بیا واک لپاره د پردیو دروازي ټکوي او د وسلو خیرات ټولوي، په سیاسي لارو گوښه کړي!

په کور دننه لا طالب مشروع واک نه دی ترلاسه کړی او هر وخت د بحران سره مخېدای شي. طالب په پوځي لارې او کودتا سره د ولسمشر غني په مشرۍ له انتخابي حکومته واک غصب کړی چې قانوني او شرعي روڼوالی نه لري. امریکایانو سره د طالب د دوحا پریکړه، د طالب واک ته مشروعیت نه شي بخښلای او طالب د مشروعیت بله کومه وسیله نه لري. د دوحا پریکړه په حقیقت کې د ۱۹ پېړۍ د شاتجاع او انگریز پخواني تړون ته پاتیري چې پایله یې د شاتجاع مرگ او د افغان او انگلیس لومړۍ جگړه وه. تاریخ مور د همداسې زده کړو لپاره لولو.

د پاڼو شمېره: له 1 تر 2

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنې د لیکنیزې ښې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له الیرلو مخکې په خیر و لولئ

نړۍ هم گوري، طالب چې په کور دننه مشروع او قانوني واک نه لري، په رسمیت یې نه پېژني. دا چې تر تسلط پنځه میاشتې وروسته، د نړۍ یو هېواد هم طالب په رسمیت نه پېژني، طالب ته د شرم تر څنګ د ډېرو ستونزو لامل ګرځېدلی. پاکستان هم چې طالبان یې خپل سکني ورور او تر ځان ګران بولي چمتو نه دی چې د طالب حکومت په رسمیت وپېژني.

که طالب په دې اند وي چې نړۍ څوک ده چې دوی په رسمیت وپېژني، نن طالبان ۱۴۰۰ کاله شاته د عربستان د بیدیا پر اوبانو حکومت نه کوي. ولس له طالبانو خدمات غواړي. د استسقا په لمونځونو نه وچکالي له منځه ځي او نه د ورو ولسونو خپته مریږي. افغانان د نړۍ سره ژوندۍ راشه درشه او مناسبات غواړي او د ژوند په ټولو برخو کې د نړۍ همکارۍ او مرستو ته اړ دي.

د یوه مشروع حکومت لپاره، طالبان تر لویې جرګې پرته بله لار نه لري. د برهان الدین رباني د مهال پشان د اهل حل و عقد په شورا او یا د بل نامعلوم او نامفهوم ادرسه لکه د دوحا پریکړه، قانوني او مشروع حکومت نه جوړیږي.

د انګلستان د لوی درستیز جنرال کارتر سره د BBC له لارې په مرکه کې ولسمشر غني د لویې جرګې په اړه د نوموړي پوښتنې ته په ځواب کې وویل:

«زما وړاندیز نړیوالې ټولني ته دا دی چې د دې انتخاب څخه اجتناب وکړي چې څوک ګټونکي او بایلونکي دي. پرېږدئ چې یوه پروسه پر مخ لاړه شي. لویه جرګه یوه ډېره مؤثره ملي پروسه ده. د یو څو کلونو لپاره باید وخت پورې محدود ځینې شرایط موجود وي. ولسمشر غني زیاته کړه لویه جرګه زموږ یو قدیمي نهاد دی او دا د افغانستان د ټولو قومونه او ژبني ګروپونو شریک میراث دی. د جرګې کلمه ترکي او دري ریښه لري او لویه پښتو کلمه ده چې مانا یې ستر دی. دغه نهاد په وروستیو کې ډېر دیموکراتیک شوی، ځکه چې د غړو انتخاب د همغو خلکو لخوا په رایو کېږي د چا استازیتوب چې دوی کوي. زه د دوه وروستیو لویو جرګو د جوړولو ویاړ لرم چې د ۲۷ اقتدارو استازيو پکې برخه اخیستي وه، بنځو او ځوانانو پکې د ملاحظې وړ حضور درلود. لویه جرګه معمولاً په دغسې حالاتو کې دایرېږي. ۵۰ کمېټې پکې وي او یادي کمېټې په مشخصو موضوعاتو بحث کوي او نظر ورکوي. لویه جرګه په مشورتي بڼه تر سره کېږي او د ټول ولس استازیتوب پکې وي. همدې نهاد په ۲۰۰۲ کال کې انتقالي حکومت ایجاد کړ او په ۲۰۰۴ کال کې یې اساسي قانون تصویب کړ. طالبان په کوم اساس حکومت کوي؟ څوک چاته مسؤل دی؟ افغانان باید یوې هوکړې ته ورسېږي. که چېرته یو قوم یا ژبني ګروپ یا کومه سیمه هم له دې پروسې نفې شي، دا خپله یوې نیابتي جګړې ته دعوت دی. طالبان باید پدې خبره پوه شي چې د کمیونسټانو او مجاهدینو د تېروتنو تکرار به دوی هم په آرامه پرې نږدي. دوی په همغه لار روان دي. څوک محرومول، پر زور او وژنو اتکا کول هېڅ نتیجه نه ورکوي. افغانان خدمات غواړي، فرصتونه غواړي او همدا د دې پروسې مهمې برخې دي. یو واقعي تفاهم لپاره بحث ته اړتیا شته. که چېرته دوی ځینې افرادو سره ستونزه لري، هغوی دې د پروسې برخه نه ګرځي. راځئ چې یوې داسې هوکړې ته ورسېږو چې د دومره کلونو لپاره ځینې افراد هېڅ انتخاباتو ته نه درېږي او سیاسي فعالیت به نه کوي. مور باید ملت ته پر افرادو ترجیح ورکړو.»

پای